

DRENTS
ARCHIEF

**Drentse bron
van informatie**

KORTJES

Welkom in het Drents Archief

Welkom in het Drents Archief. Elke dag komen hier - naast vrijwilligers en medewerkers - leerlingen, culturele partners, stagiairs, onderzoekers en toeristen over de vloer. Mensen die een (les) programma volgen, een glimp van de originele Bartje willen opvangen, voor een tentoonstelling of de film van de maand komen. Of je nu belt, mailt of fysiek over de drempel stapt: de dames van de receptie zitten voor je klaar als eerste aanspreekpunt. Ze zijn met recht het visitekaartje van het Drents Archief!

Ik bid niet veur brune bonen!

Bartje Bartels is de hoofdpersoon uit het bekende boek uit 1935 van de Drentse auteur Anne de Vries en hét symbool van de provincie Drenthe. Ter ere van de 50ste verjaardag van De Vries in 1954 werd een kalkstenen beeld van het ventje in de tuin achter het gemeentehuis onthuld. Het beeld was

vaak slachtoffer van vandalen, daarom kwam er in de jaren 80 een hufferproof beeld van brons, achter het Ontvangershuis naast de ingang van het Drents Archief. Niet alleen huist sinds 2013 de originele kalkstenen Bartje in onze Kloostergang, ook het originele manuscript, geschreven in twintig schoolschriftjes, wordt veilig in het depot van het Drents Archief bewaard.

Maria in Campis

Ons markante archiefgebouw, dat in 1901 werd opgeleverd door rijksbouwmeester Jacobus van Lokhorst, valt op door de muren en karakteristieke bogen van kloostermoppen. Heel bijzonder zijn ook de mozaïekvloeren, de glas-in-loodramen, houten lambriseringen en deuren. Ruim 750 jaar eerder stond precies op deze plek het Cisterciënzer klooster Maria in Campis. De buitenmuur van de Kloostergang met ruim 400 jaar oude kloostermoppen is zelfs de oudste muur van heel Assen.

Archiefwet

De Archiefwet is de belangrijkste wet voor informatievoorziening van de Nederlandse overheid. De wet regelt dat iedereen de archieven van de overheid na verloop van tijd gratis kan raadplegen. Dat geldt ook voor de overheidsarchieven die het Drents Archief beheert.

De wet heeft betrekking op overheidsinformatie vanaf het moment dat die informatie wordt gemaakt. Het geldt dus voor een e-mailtje dat net is verstuurd namens een organisatie. Maar bijvoorbeeld ook voor eeuwenoude stadsrechten die in een archiefbewaarplaats worden bewaard. De belangrijkste bepaling van de wet is dat overheden hun informatie in goede, geordende en toegankelijke staat moeten brengen en bewaren. De informatie moet dus makkelijk te vinden en te raadplegen zijn.

INHOUD

04 HET VERHAAL VAN DRENTHÉ	06 TOPSTUKKEN	12 INTERVIEW JOKE WOLFF EEN REIS DOOR HET ARCHIEF
14 BEHOUD	18 INTERVIEW FERRY SIEDERS DE HULP VAN VRIJWILLIGERS IS ONMISBAAR	20 MAATSCHAPPIJ VAN WELDADIGHEID
26 INTERVIEW ELLEN VAN DER VELDS WEG MET DAT STOFFIGE IMAGO	28 VAN COLLECTIE NAAR CONNECTIE	32 PODCASTS
34 INTERVIEW ROSAN GORTWORST PIONIEREN VOOR HET E-DEPOT	36 PUBLIEKS-ACTIVITEITEN	38 OORLOGS-DAGBOEK VAN DRENTHÉ EN KORTJES
40 INTERVIEW MARGA RENKEMA-SCHOKKER EEN FIJN TEAM MET ACHT VRIJWILLIGERS!	42 GESCHIEDENISLES IN EEN MODERN JASJE	43 DRENTS ARCHIEF IN CIJFERS

HET VERHAAL VAN DRENTHE

Het Regionaal Historisch Centrum Drents Archief: een hele mond vol, maar wat is en wat dóet het Drents Archief nu eigenlijk? Met dit magazine bieden we jou een kijkje in de keuken van onze boeiende en dynamische organisatie. Dynamisch is misschien niet het eerste waar je aan denkt bij een archief, maar na het lezen van dit magazine is die indruk vast veranderd!

Toen ik ruim vijf jaar geleden aantrad als directeur van het Drents Archief dacht ik de organisatie al een beetje te kennen. Maar toch werd ook ik nog aangenaam verrast door het enthousiasme van alle medewerkers inclusief vrijwilligers, de bijzondere werkzaamheden die door de afdeling Behoud worden uitgevoerd om alle waardevolle stukken goed te kunnen blijven bewaren, de verrassende publieksprojecten over bijzondere gebeurtenissen of periodes in de Drentse geschiedenis, de bruisende educatieve programma's, etc. etc.

Wie denkt dat een archief iets is van uitsluitend oude documenten, gedateerde bewaarstechnieken en grijze mannen komt bij het Drents Archief snel bedrogen uit! Met een gevarieerd team van medewerkers, man en vrouw, jong en oud, jarenlang werkzaam bij het Drents Archief of nog maar recent, werken we niet alleen aan oude stukken, maar ook met de allernieuwste informatietechnologie om moderne digitale documenten voor de eeuwigheid te bewaren. Onze taak is immers authentieke bronnen ('getuigen') beheren en bewaren, zodat iedere geïnteresseerde of rechtzoekende burger de gezochte informatie terug kan vinden en aan de hand van het verleden meer begrip krijgt voor het heden.

Door middel van onze archiefcollectie maken we connectie met ons publiek. Wij vertellen het verhaal van mensen, bedrijven, overheden: kortom het Verhaal van Drenthe!

Corinne Rodenburg
Directeur Drents Archief

TOPSTUKKEN

Een eeuwenoude kaart van Coevorden, de eerste grondwet van Drenthe, een paklijstje voor kinderen die in de oorlog naar Drenthe werden gestuurd om aan te sterken en stoere affiches van de TT. Stuk voor stuk topstukken uit onze collectie die we met veel zorg duurzaam bewaren én graag laten zien!

[Ontdek de topstukken >](#)

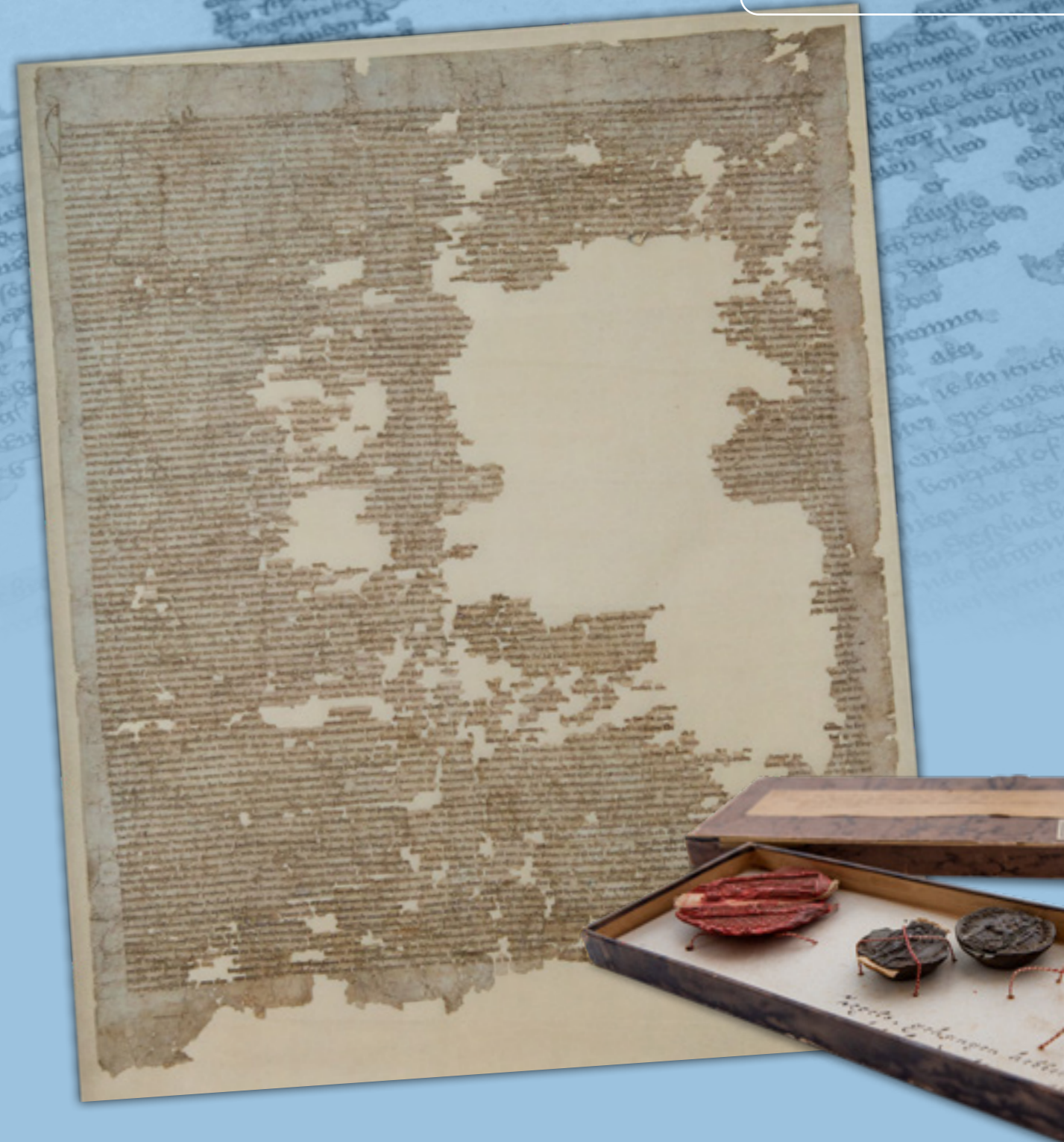

Kaart voor de koning

Topografisch Historische Atlas, inventarisnummer 116

Koninklijk geograaf Jacob van Deventer krijgt halverwege de zestiende eeuw een belangrijke opdracht. Filips II van Spanje vraagt hem of hij Coevorden en andere steden in de Nederlanden in kaart wil brengen. De koning wil vanwege strategische en militaire redenen inzicht krijgen in de geografische situatie ter plekke.

Van Deventer levert een sterk staaltje landmeetkunde. In een periode van twaalf jaar tekent hij 260 zeer nauwkeurige stadsplattegronden. De kaart van Coevorden laat de stad en het kasteel zien in de periode voor de stervormige vestingwerken. Het is de oudste en misschien wel de kostbaarste kaart uit onze collectie.

De oudste grondwet van Drenthe

Oude Staten Archieven, inventarisnummer 185

Het Landrecht van 1412 kun je beschouwen als de oudste grondwet van Drenthe. Het is waarschijnlijk het belangrijkste stuk uit onze collectie. De bisschop van Utrecht – destijds de wereldlijk heerser over ons gewest – en de Drenten hebben hierin afspraken vastgelegd. Het document bevat onder meer bepalingen over de rechtspraak, zoals de straf op diefstal, huisvredebreuk of moord.

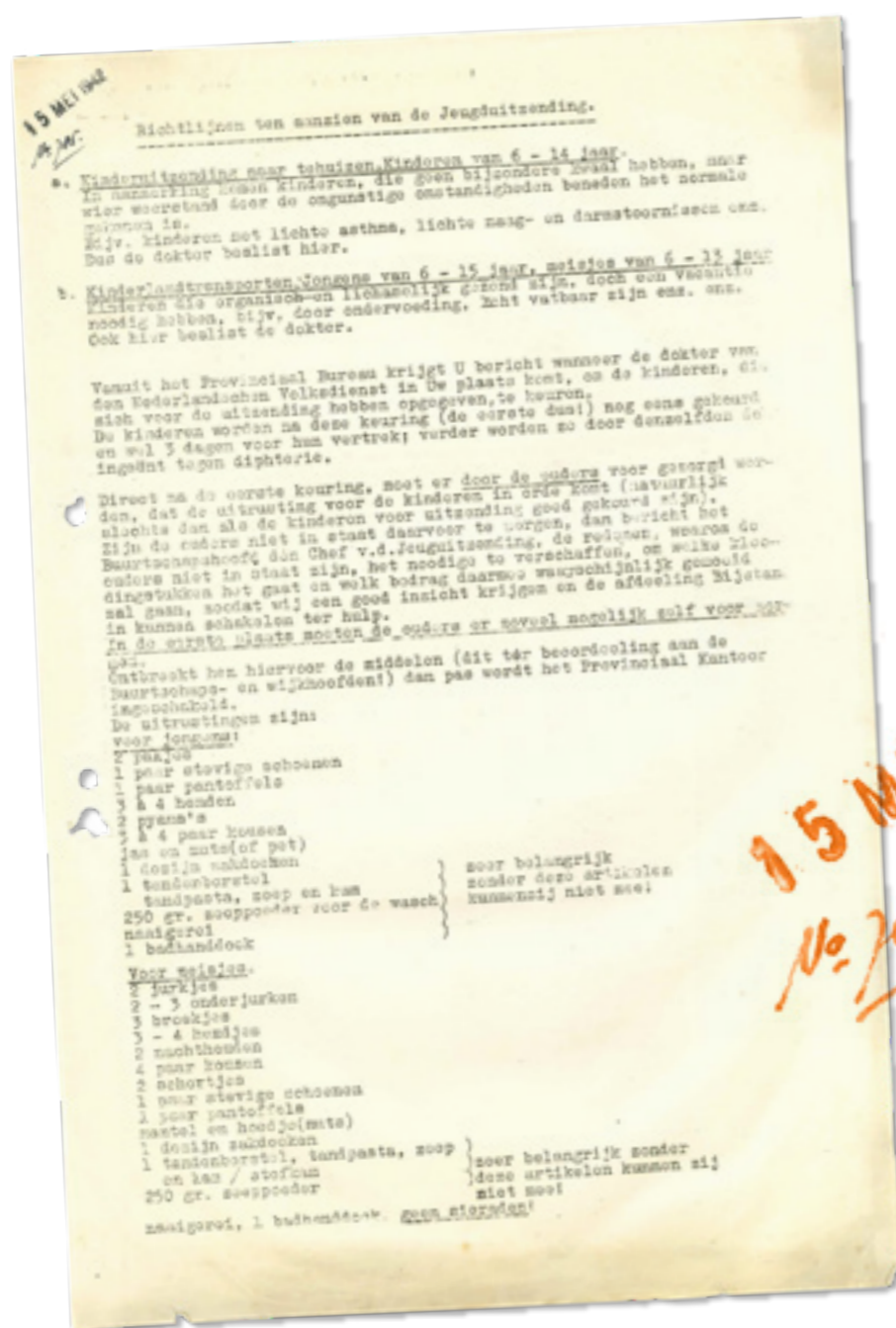
Opmerkelijk is dat het Landrecht niet van bovenaf is opgelegd, maar is opgesteld in overleg met de Drenten zelf.

Tien jaar geleden leek het document nog reddeloos verloren: het was in honderden stukjes uiteengevallen. Maar na uitgebreid onderzoek en een langdurige restauratie is het stuk nu in ere hersteld.

Zonder tandpasta kunnen zij niet mee!

De geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog is een onderwerp dat veel mensen bezighoudt. Soms uit interesse voor de gebeurtenissen in hun eigen woonplaats, maar vaak ook omdat die geschiedenis hen persoonlijk raakt. Bijvoorbeeld omdat familieleden lid waren van de NSB of omdat iemand als kleuter uit het westen van het land in een Drents

pleeggezin werd geplaatst om aan te sterken. Het vinden van een naam in een document kan van groot belang zijn om gebeurtenissen uit het verleden te verwerken. In het archief van het Provinciaal Bureau van de Nederlandse Volksdienst te Assen zijn namen te vinden van de uitgezonden kinderen en een lijstje met de spullen die ze mee moesten nemen.

Provinciaal Bureau van de Nederlandse Volksdienst te Assen, inventarisnummer 270

Brandend rubber

Brandend rubber, bier, gerookte paling, friet en rondjes in het reuzenrad: de Dutch TT is niet alleen voor liefhebbers van de races, maar ook voor veel Drenten een gebeurtenis van jewelste.

Sinds 1925 is de TT al verbonden met Assen en Drenthe en daarom is het mooi dat het TT-archief in het Drents

Archief wordt bewaard. Daarin zijn bijvoorbeeld de inschrijfformulieren te vinden van beroemde renners zoals Giacomo Agostini en Wil Hartog en de programmaboekjes, posters en foto's van de TT door de jaren heen.

TT-archief, inventarisnummers 159-161

Een reis door het archief

Hoe komt het Drents Archief aan meer dan elf strekkende kilometer aan archiefstukken en hoe zorg je ervoor dat publiek de collectie mag inzien? Medewerker dienstverlening en communicatie Joke Wolff (58) geeft antwoord op deze vraag.

De collectie van het Drents Archief is een afspiegeling van wat er in de laatste eeuwen is gebeurd in de Drentse samenleving. Niet alleen overheidsarchieven zoals rechtbankarchieven en de akten van de burgerlijke stand worden in de depots bewaard, maar ook tal van particuliere archieven. “Je kunt dan denken aan de archieven van de Koloniën van Weldadigheid, het archief van het TT-circuit, een bijzondere collectie kleurenfoto’s van honderd jaar oud en een amateurfilm van Gasselte uit de jaren 80”, legt Joke uit. “Bij het verwerven van archieven kijken we naar een zo breed mogelijke afspiegeling van de maatschappij. Van sportverenigingen tot scholen en van kerken tot landbouwcoöperaties. Hebben we al een archief van een handbalvereniging of van een boegbeeld van de Drentse industrie? Op basis van deze vragen voegen we een archief toe aan onze collectie.” Behalve documenten bewaart het Drents Archief foto’s, films en geluidsmateriaal.

Als een archiefstuk binnenkomt, maakt het een reis door het archief. De eerste stop is de quarantaineruimte. Joke: “Soms is een document beschimmeld of zitten er zilversvjes in. Je wilt niet dat dit andere stukken aantast. Het team Behoud maakt de stukken schoon en verpakt ze in zuurvrij materiaal. Daarna worden de documenten verhuisd naar het depot en krijgen ze een kastplaats en een planknummer toegewezen. De volgende stap is de inventarisatie van het archief. We ordenen het archief en maken een globale beschrijving van de inhoud. Het resultaat is een archiefinventaris, een soort catalogus, die online wordt gezet. Dan is het archief raadpleegbaar en kan het publiek de originele stukken aanvragen en in de studiezaal bekijken.”

Alle archiefstukken worden bewaard in een depot met optimale omstandigheden. Denk hierbij aan een schone lucht en stellingen in een schone omgeving.

‘Aangrijpende archiefstukken over de ondersteuning van mensen in nood’

“In de ruimte moet het altijd 18 graden zijn, de luchtvochtigheid moet kloppen en de circulatie is belangrijk: de lucht gaat langs alle stellingen. Daarnaast is het donker in het depot, het licht gaat pas aan als je binnenkomt.”

Behalve van het op weg helpen van bezoekers wordt Joke enthousiast van de collectie. Ze vertelt dat het archief veel bijzondere en unieke exemplaren bevat en dat sommige stukken haar emotioneren. “Er zijn aangrijpende archiefstukken, zoals eeuwenoude kerkregisters die door een Diaken zijn opgemaakt. Ze gaan over de ondersteuning van mensen in nood. Zo is er een hele lijst met uitgedeelde kleding aan een jonge weduwe en haar kinderen of een vermelding dat iemand geld krijgt omdat zijn huis is verbrand. Heel zakelijk opgeschreven. Dat raakt me wel. Dit zijn mensen net als wij, die van alles hebben meegemaakt. Zo’n document vertelt direct een verhaal. Als er een doos met nieuw materiaal binnenkomt, ben ik altijd nieuwsgierig naar de stukken en de verhalen die erachter zitten.”

BEHOUD

Achter de schermen:
Dagelijks honderden
archiefstukken in handen

[Lees verder >](#)

Achter de schermen: DAGELIJKS HONDERDEN ARCHIEF- STUKKEN IN HANDEN

Een van de belangrijkste activiteiten in het Drents Archief vindt plaats achter gesloten deuren, althans voor het publiek. Met de grootste zorgvuldigheid, toewijding en precisie zorgen Jan, Svitlana, Andrea en Richard van team Behoud er namelijk voor dat ons archief netjes op orde is en blijft. Dagelijks gaan er honderden archiefstukken door hun handen, verpakt in zuurvrije omslagen en dito dozen van het Amsterdamse soort.

Zodra een archief van de provincie, rijksoverheid of een particulier bij ons is binnengebracht, wordt het door de collega's van deze afdeling nauwkeurig gecontroleerd. Soms komt er een speciale stofzuiger aan te pas om stof, vuil en losse snippertjes te verwijderen. Nietjes, paperclips en andere vreemde objecten worden met zorg verwijderd en met vakkundige precisie worden ezelsoeren en kreukels gladgestreken en scheurtjes hersteld. Vervolgens wordt het geheel omgepakt in zuurvrij papier en zuurvrije dozen. Dat kan alleen als het archief niet is aangetast door vocht, schimmel of verzuring.

Als leek zou de schrik je om het hart slaan wanneer een van de behoudsmedewerkers een archiefstuk onder de papiersnijder legt en met het scherpe mes enkele verfomfaaide blanco randjes van het papier afsnijdt. Gelukkig blijkt ook dit 'business as usual'. Juist door een smal reepje van het papier af te halen, kan het duurzaam worden verpakt en blijft het ook voor toekomstige generaties op te vragen en in te zien in het Drents Archief. En dat is waar we het natuurlijk allemaal voor doen!

En nog even terugkomend op de gesloten deuren uit het begin; de frequente archiefbezoeker kent de collega's van Behoud zeker van gezicht. Naast het restaureren en verpakken van archiefstukken, halen ze ook de archiefstukken uit het depot en brengen deze naar de onderzoekers in de Studiezaal. En ook in die rol zijn ze onmisbaar. Daarnaast maken ze op verzoek van onze bezoekers scans van documenten, met name van bouwtekeningen uit het archief van de bouwdoos van de gemeente Assen.

Case: DUIZENDEN SNIPPERTJES IN EEN MELKBUS

In de buurt van een onderduikershol uit de Tweede Wereldoorlog in Zuidwest-Drenthe vindt een man met een metaaldetector in 2018 een melkbus met daarin het ruim 75 jaar oude bevolkingsregister van de gemeente Diever. De bus is zwaar verroest, de onderkant valt er bijna uit, en de registers zelf verkeren na driekwart eeuw onder de grond te hebben gelegen in deplorabele staat. De melkbus met

inhoud wordt door de vinder geschonken aan het Drents Archief, de toenmalig archivaris noemt de vondst een 'historische sensatie'. En hoewel vanwege de slechte staat ervan van een officieel archiefstuk geen sprake meer is, wordt het register vanwege de historische en educatieve waarde wel als zodanig beschouwd en opgeknapt.

Kort na binnenkomst is de melkbus in het Drents Archief in de quarantainruimte geplaatst. Omdat de bus en het register zo lang onder de grond hebben gelegen, zitten ze vol schimmels en bacteriën. Een gespecialiseerd bedrijf neemt de inhoud van de bus van ons tijdelijk over om het te ontschimmelen. Door middel van gammastraling, te vergelijken met röntgen, worden deze en andere ziektekiemen volledig gedood. Na een aantal maanden keren zes archiefdozen vol frisse snippers, flarden en incomplete stukjes bevolkingsregister terug bij het archief.

De melkbus is tijdens de Tweede Wereldoorlog vermoedelijk in 1942 in de grond gestopt door

verzetsambtenaar Thijs Drupsteen. Voor het Diever verzet was het bemachtigen van deze bevolkingsregisters van groot strategisch belang. De Duitse bezetter maakte namelijk niet alleen voor de Jodenvervolgning gebruik van de uitstekende Nederlandse bevolkingsregisters, maar ook voor de adressen van de mannelijke bevolking. Die werd opgeroepen zich te melden voor de Arbeitseinsatz: tewerkstelling in Duitsland of bij het naburige vliegveld Havelte. Met hulp van een handlanger en de burgemeester van Diever zorgde Drupsteen ervoor dat het bevolkingsregister uit handen van de Duitsers bleef. Uiteindelijk werd Drupsteen gepakt. Op 18 augustus 1944 is hij in Vught gefusilleerd.

‘Op basis van twee documenten kun je al een verhaal vertellen’

Vier keer per week maakt Ferry Sieders (38) de rit van Eelde naar Assen om ervoor te zorgen dat het publiek in aanraking komt met de juiste informatie. Dit doet hij samen met zijn collega's Joke, Jan en Hilde in de functie van medewerker dienstverlening. Daarnaast is hij beleidsmedewerker, houdt hij zich bezig met acquisitie én begeleidt hij vrijwilligers met het indiceren van analoge archiefstukken. Wat zijn werk precies inhoudt, legt Ferry graag uit.

Het Drents Archief beheert de authentieke bronnen van overheden, particulieren en bedrijven in Drenthe. Deze informatie is toegankelijk en openbaar voor iedereen. Zowel jong als oud kan binnenlopen met de vraag om de archieven te mogen inzien. Ferry en zijn collega's helpen met het vinden van de juiste documentatie. Ferry: "Het varieert van de zoektocht naar de geboorteakte van oma tot een onderzoek naar een Middeleeuwse woning in de stad. Ik ga niet diepgaand op de inhoud van de vraag in, maar geef een richtinggevend antwoord: waar ze de informatie kunnen vinden. Elke dag krijg ik te maken met nieuwe vragen van genealogen en (amateur-) onderzoekers die via de mail, telefoon of via de balie binnenkomen. Dat maakt het werk erg leuk. Ik doe het dan ook al tien jaar."

Het team dienstverlening is te vinden op kantoor op de eerste verdieping, maar Ferry en zijn collega's zijn ook aanwezig in de studiezaal. "Omdat het grootste deel van de

archieven niet digitaal beschikbaar is, komen mensen fysiek langs om onderzoek te doen. We ontvangen de mensen, kijken of ze correct met de archiefstukken omgaan en helpen hen bij het doen van onderzoek. Het blijft altijd spannend of je voldoende kunt helpen, want mensen krijgen te maken met archieftaal en dat is niet altijd gemakkelijk. Zoek je bijvoorbeeld iets uit 1900, dan krijg je te maken met taal uit 1900."

‘De hulp van vrijwilligers is onmisbaar’

Het Drents Archief bestaat uit honderden jaren aan informatie, niet alleen op perkament en papier, maar ook op geluids- en audiovisuele dragers. Dit wordt op den duur grotendeels gedigitaliseerd waardoor iedereen bij alle data kan. Een flinke klus, waarbij de hulp van vrijwilligers onmisbaar is. Ferry benadrukt hoe fijn het is dat vrijwilligers hierbij ondersteunen. "Momenteel begeleid ik tien vrijwilligers die bezig zijn met

het indiceren van huwelijksaktes uit de periode 1933-1946. Dit zijn vaak handgeschreven aktes die eerst doorzoekbaar worden gemaakt voordat ze online komen. Dat betekent dat alle belangrijke gegevens handmatig worden opgeschreven, bladzijde voor bladzijde. Het gaat hierbij om informatie uit 34 voormalige gemeentes, echt veel werk. Maar de vrijwilligers doen het graag en zijn intrinsiek gemotiveerd. Mooi om te zien."

Het werken met archief én publiek is voor Ferry een gouden combinatie. Hij glimlacht als hij vertelt dat hij meteen wist dat hij geen leraar wilde worden toen hij bezig was met zijn studie Geschiedenis. "Ik liep stage bij het Nationaal Archief in Den Haag en merkte daar dat zowel de archieven als de publiekscant het leukste is wat je met geschiedenis kunt doen. Op basis van twee documenten kun je al een mooi verhaal vertellen. Dat is toch geweldig!"

MAATSCHAPPIJ VAN WELDADIGHEID

Met de oprichting van de Maatschappij van Weldadigheid in 1818 werd een structurele oplossing gezocht om de grote armoede die in Nederland heerste te bestrijden. Vanuit het hele land werden mannen, vrouwen, weeskinderen en gezinnen naar de Koloniën in Frederiksoord, Veenhuizen en Ommerschans opgezonden. Door te werken op het land dacht men de paupers te kunnen opvoeden tot nuttige en arbeidzame burgers. Het Drents Archief beheert de archieven van dit belangrijke stuk Nederlandse geschiedenis.

[Lees verder >](#)

Belangrijk en omvangrijk:

het archief van
de Maatschappij
van Weldadigheid

Aan het begin van de negentiende eeuw heerste er in geheel West-Europa grote armoede. Ook in Nederland was er onvoldoende werkgelegenheid voor de groeiende bevolking. Vooral in de grote steden waren er steeds meer bedelaars, te vondeling gelegde kinderen en wezen. Arme mensen die niet in staat waren om voor zichzelf te zorgen werden vaak paupers genoemd.

Officier Johannes van den Bosch kwam met een plan voor een structurele oplossing voor de verpaupering. In 1818 kreeg hij toestemming van de Staat voor het oprichten van de Maatschappij van Weldadigheid. De Maatschappij was een particuliere instelling die onder andere gefinancierd werd door contributie van leden uit het hele land. De doelstelling was het stichten van landbouwkolonies waarin paupers gehuisvest werden. Deze paupers konden door het ontginnen van grond een bestaan voor zichzelf opbouwen en zichzelf zo uit de armoede helpen. Hun kinderen moesten worden onderwezen, zodat ook zij succesvol zouden worden in de samenleving. Hoewel het doel was om de gezinnen die geselecteerd waren voor de koloniën aan het werk te zetten, stuurden de subcommissies in de grote steden ook veel personen op die niet in staat waren om te werken. Dit leverde de Maatschappij grote problemen op.

De vrije koloniën - Frederiksoord, Willemsoord en Wilhelminaoord

Op 25 augustus 1818 legde Van den Bosch de eerste steen van de eerste kolonistenwoning in de nieuwe kolonie Frederiksoord. In 1820 volgden Willemsoord en Wilhelminaoord. De koloniën waren verdeeld in wijken van 20 à 30 zogenaamde huisgezinnen, waarover wijkmeesters werden aangesteld. Een kolonist die met zijn gezin in de vrije koloniën aankwam, kreeg een woning met een stuk land, huisraad en gereedschappen. De gezinnen werden vaak aangevuld met weeskinderen of ouderen die, omdat ze bij een gezin in huis woonden, ingedeelden of bestedelingen werden genoemd.

Vrije kolonisten konden hun hele leven lang het land van hun hoeve bewerken tegen betaling van een derde van hun oogst aan de Maatschappij. Kleding en huisraad moesten geleidelijk worden afbetaald. Elke kolonist had zijn eigen rekening en een boekje, waarin zijn schuld aan de Maatschappij stond opgetekend.

De onvrije koloniën - Ommerschans en Veenhuizen

Al snel na de oprichting van de vrije koloniën vond de Maatschappij het nodig om nieuwe koloniën te stichten. Deze waren bestemd voor het opnemen van personen van 'minder zedelijk en goed gedrag': vrije kolonisten die door de Raad van Tucht waren veroordeeld en bedelaars van buiten de kolonie. Voor het inrichten van een strafkolonie had Van den Bosch een verlaten fort bij Ommen, de Ommerschans, op het oog. In 1819 werd de Ommerschans in bruikleen gegeven door Koning Willem I. In deze strafkolonie werden kolonisten uit de vrije koloniën geplaatst die door de Raad van Tucht waren veroordeeld. In 1822 werd er ook een gesticht voor bedelaars gebouwd. Vanaf dat moment werden er ook bedelaars in de kolonie Ommerschans geplaatst.

Voor de verzorging van wezen en vondelingen kocht de maatschappij in 1822 en 1823 in de gemeente Norg voor 66.000 gulden de buurtschap Veenhuizen, met zo'n 2500 hectare land. Er werd een contract met de regering afgesloten voor de plaatsing van 4000 wezen en vondelingen, 500 huisgezinnen en 1500 bedelaars. In Veenhuizen werden drie grote gestichten gebouwd. Er was veel weerstand in het hele land tegen de opzending

van kinderen naar de koloniën en het lukte daarom niet om 4000 wezen naar Veenhuizen te krijgen. Een van de gestichten te Veenhuizen werd daarom na voltooiing als bedelaarsgesticht in gebruik genomen. Bij de kolonie Veenhuizen hoorde ook het Landbouwkundig Instituut te Wateren, een soort proefboerderij en landbouwschool. Slechts de beste leerlingen onder de bestedingen en wezen werden toegelaten.

In 1826 kwamen er 178 legerveteranen met hun gezinnen aan de buitenzijdes van de gestichten te wonen, zowel in Veenhuizen als de Ommerschans. Ze werkten als landbouwer of als bewakers van de bedelaars. Arbeidershuisgezinnen in Veenhuizen waren, evenals de vrije kolonisten, volkomen vrij om ontslag te vragen als zij dit wensten. Deze arbeidersgezinnen werden echter niet opgeleid tot het zelfstandig beheren van een hoeve en woonden net als de veteranen aan de buitenkant van de gestichten.

Personeel en toezicht

De koloniën werden bestuurd door de drie commissies: de Commissie van Weldadigheid, de Commissie van Toevoorzigt en de Permanente Commissie, waarvan Johannes van den Bosch voorzitter was. Daarnaast waren er verschillende subcommissies gevestigd in de grote steden. De personeelsleden, die ambtenaren werden genoemd, waren vaak officieren uit het leger. De kolonisten zelf bestuurden vaak de wijken en werden ook ingezet als koks en verplegers. De gestichten kenden een interne rechtspraak die werd uitgeoefend door Raden van Tucht, waarvan elk gesticht er één had.

Belangrijk voor de geschiedenis van Nederland

Sinds de Koloniën van Weldadigheid in 2021 werden uitgeroepen tot UNESCO Werelderfgoed staan ook de Drentse Koloniën, Veenhuizen, Frederiksoord en Wilhelminaoord, weer volop in de belangstelling. Ook Het Pauperparadijs, een theaterspektakel gebaseerd op het gelijknamige boek van Suzanna Jansen, droeg bij aan die bekendheid. Het omvangrijke archief dat de Maatschappij van Weldadigheid heeft opgebouwd ligt sinds 1985 opgeslagen in de depots van het Drents Archief.

Na 1859

In 1859 dreigde de Maatschappij failliet te gaan en daarom werden de Ommerschans en Veenhuizen door de staat overgenomen. Vanaf dat moment werden de koloniën Rijkswerkinstellingen. De bewoners bestonden uit verpleegden: bedelaars en landlopers die niet veroordeeld waren voor een misdrijf en gevangenen. Daarnaast woonden er kinderen van veroordeelden en tot 1863 ook nog wezen. In 1889 werd de Ommerschans gesloten. De verpleegden werden overgebracht naar Veenhuizen.

Op 1 januari 1875 werden de gestichten geplaatst onder het Ministerie van Justitie. Twee van de gestichten in Veenhuizen zijn tegenwoordig nog steeds rijkswerkinstelling en gevangenis, ze heten nu 'Norgervhaven' en 'Esserheem'.

In 1923 begon de Maatschappij van Weldadigheid met het verkopen van de hoeves van de vrije koloniën. Deze werden vaak eerst verhuurd aan zoons van vrijboeren of mensen van buiten de kolonie. Sommige van die huurders kochten hun hoeve van de Maatschappij zodat ze zelfstandig werden. Hierna werd ook een deel van de hoeves in Wilhelminaoord verkocht. In 1959 werd de Maatschappij van vereniging omgezet tot stichting. Deze stichting bestaat nog steeds en is gevestigd in Frederiksoord.

Mede dankzij de hulp van vrijwilligers wordt het archief stukje bij beetje gedigitaliseerd. Op de speciale website www.allekolonisten.nl zijn inmiddels al heel wat inschrijfregisters, bevolkingsregisters, signalementskaarten en ingekomen brieven online te raadplegen. Dankzij deze aanvullende informatie krijgt een voorouder naast een naam ineens ook een gezicht. Een vrouw die zich vrijwillig in het bedelaarsgesticht laat opnemen om met haar geliefde te kunnen trouwen, de bekeringsdrift van een dominee, een doofstom weesjongetje dat toch nog goed terecht komt en een bedelaarskolonist die stiekem biljart speelt in de herberg. Het zijn allemaal verhalen uit de uitgebreide correspondentie van de Maatschappij van Weldadigheid. Aangenomen wordt dat zeker een miljoen Nederlanders voorouders hebben die in de Koloniën van Weldadigheid hebben gewoond en gewerkt.

Hoe maak je het Drents Archief zichtbaar bij een breed publiek en met welke activiteiten kun je de doelgroep aanspreken? Karlijn, Joke, Hilde en Ellen van de afdeling Marketing en Communicatie buigen zich dagelijks over dit soort vraagstukken. "In de wandelgangen hoor je waar collega's en vrijwilligers mee bezig zijn. Het zijn die voetnoten bij de Drentse geschiedenis die vaak de mooiste verhalen opleveren!"

Ellen van der Velds (33) uit Hooghalen werkt bijna vijf jaar als communicatiemedewerker bij het Drents Archief. Iets wat ze vijftien jaar geleden niet had gedacht. Ze begint te lachen als ze vertelt dat ze een blauwe maandag geschiedenis heeft gestudeerd. Ellen: "Toen ik die studie deed, kreeg ik een visioen van mezelf in een donker hoekje van een archief, omringd door oude boeken. Ik zag mezelf dat helemaal niet doen. Nu werk ik er en vind ik het hartstikke leuk. Archieven hebben een wat stoffig imago, maar ik wil dat vooroordeel wegnemen en laten zien dat we een moderne organisatie zijn."

Tijdens de pandemie was thuiswerken de norm, maar het liefst werkt Ellen op locatie bij het Drents Archief. "De deuren van ons kantoor staan altijd open en collega's komen dan ook vaak binnenlopen voor een praatje of om wat lekkers uit de snoepkast te halen, die we natuurlijk niet zonder reden op onze werkplek hebben staan. Ik hoor mijn collega's graag uit over alles waar ze mee bezig zijn, zodat we ons publiek weer mooie verhalen kunnen vertellen. Dat hoort ook bij mijn communicatiefunctie."

Ellen en haar collega's willen door middel van online en offline communicatie en publieksactiviteiten een breed publiek laten kennismaken met het Drents Archief. Ellen: "Ik vind het belangrijk dat mensen weten wat we doen en waar ze terecht kunnen als ze meer willen weten over vroeger. De kennis van het verleden beïnvloedt hoe je naar het heden en de toekomst kijkt. Ik heb onlangs een lezing bijgewoond van Hans Goedkoop, presentator van het geschiedenisprogramma *Andere Tijden*, en hij verwoordde het mooi:

'Het enige waar je iets van kan leren, is het verleden'. Het Drents Archief heeft een schat aan informatie waar je uit kan putten. Of het nu over jouw vroegere school gaat, jouw geboorteplaats, een gebouw dat je zo interessant vindt of je familie: bij ons liggen alle bronnen."

De content, die het team naar buiten brengt, is laagdrempelig en herkenbaar. Het varieert van mooie oude beelden met tekstuele uitleg en een kort filmpje over hoe je archiefonderzoek kunt

'Het enige waar je iets van kan leren, is het verleden'

aanpakken tot een podcast over het leven van een Drentse boerenfamilie in de Tweede Wereldoorlog. "We willen laten zien dat het Drents Archief meer te bieden heeft. Zo hebben we een uitgebreide beeldbank en organiseren we (online) workshops, exposities en lezingen. Voor social media bedenken we steeds nieuwe rubrieken. Het leuke hiervan is dat het geen eenrichtingsverkeer is. Als je een persbericht verstuurt, weet je niet of het een paar dagen later in de krant verschijnt. Maar plaats je een bericht op Facebook, dan krijg je meteen reactie. Het is tof om te zien dat we, omdat we onze boodschap nu op een andere manier delen, nieuwe doelgroepen aanspreken en onze community groeit."

'Weg met dat stoffige imago'

VAN COLLECTIE NAAR CONNECTIE

Onze collectie is de basis van het Drents Archief. En die collectie vormt weer de sleutel voor de verbinding met het publiek. Het komt niet zelden voor dat onze bronnen uitnodigen tot het delen van bijzondere herinneringen.

[Lees verder >](#)

Het verhaal achter een groep op de stoep

Een groep mensen heeft zich verzameld op de stoep bij Radio Drenthe aan de Beilerstraat te Assen, aldus het bijschrift. Het is donker – midden in de nacht misschien wel - en het is ontegenzeggelijk koud getuige de mutsen, handschoenen, dekens en slaapzakken waar de mannen zichzelf warm mee proberen te houden. Toch kijken ze allemaal, een enkeling daargelaten, vrolijk glimlachend de camera in.

Zonder context geeft deze foto uit de collectie van fotograaf Sake Elzinga een vervreemdend beeld. Wat doen die mannen daar? En waarom zitten ze in winterse temperaturen, midden in de nacht, bij elkaar gepakt op een stoep? Als we de foto plaatsen in onze wekelijkse rubriek Herinneringen in Beeld in de Asser Courant gaat niet veel later de telefoon. Een paar dagen later stapt een man die zichzelf herkende op de foto het Drents Archief binnen. En wij herkennen hém ook meteen:

het London-mutsje dat hij op de foto uit 1985 draagt, heeft hij ook nu weer op zijn hoofd.

Het blijkt Dirk Jan Mekkes, een drievoudig Elfstedentochtschaatser. Gewapend met startbewijzen én Elfstedenkruisjes kon hij ons haarfijn uitleggen hoe en waarom deze foto gemaakt werd. “De foto is gemaakt in de nacht van 18 op 19 februari 1985, twee dagen voor de start van de dertiende Elfstedentocht.” De mannen zaten in de vrieskou te wachten tot ze zich in mochten schrijven voor de Tocht der Tochten. Internet bestond nog niet, dus de deelnemers moesten zich op centrale punten in het land registreren. “In Assen kon dat bij het VVV-kantoor aan de Beilerstraat.”

Mekkes vertelt vervolgens honderduit, hoe hij in zijn diensttijd stiekem over het hek klom van de J.W. Frisokazerne om te kunnen schaatsen op de Asser ijsbaan. Over ‘de hel van ‘63’ waar hij vroegtijdig van het ijs werd gehaald, over hoe hij de Tocht van 1986 miste, en die van 1997 met gemak uitreed. Vaak staat in onze beeldbank bij een fotobijschrift: “de personen op de foto zijn niet bekend.” Dankzij Dirk Jan Mekkes krijgt een op het eerste oog nietszeggende foto ineens een verhaal. Misschien een voetnoot in de geschiedenis van Drenthe, maar een herkenbaar verhaal voor velen.

DE HORSELESS

COWBOYS

Je hebt waarschijnlijk nog nooit van dit bonte gezelschap gehoord, en wij ook niet. Tot een van onze vrijwilligers deze foto op een dag tegenkwam in de beeldbank. Het bijschrift: “Op 10 oktober 1947 maakten De Horseless Cowboys hun debuut als muziekgezelschap. Deze foto is van april 1960 bij een optreden in zalencentrum Bellevue voor de Algemene Nederlandse Blindenbond. Het gezelschap bestond toen 12,5 jaar.” En weer het zinnetje: ‘de namen van de personen zijn niet bekend’.

Wij zagen er wel een uitdaging in. Wie kent De Horseless Cowboys nog? Zijn er nog leden in leven die ons er meer over kunnen vertellen? Met welk repertoire traden ze op? En waar? Het leek wel of heel Drenthe met ons meezocht. Uiteindelijk leverde een oproep in de krant een reactie op van een van de cowgirls. De dame op leeftijd kon een groot deel van de namen noemen en had nog prachtige anekdotes over de periode van het zang- en spelgezelschap. En het liet zich na al die verhalen makkelijk raden waarom het ensemble De Horseless Cowboys heette: ze verplaatsten zich per fiets, met de instrumenten op de pakjesdrager, door de hele provincie.

We vertellen als geheugen van Drenthe graag verhalen uit de Drentse geschiedenis. Een mooie, toegankelijke manier om dit te doen is de steeds populairder wordende podcast, een audio-bestand dat je kunt beluisteren waar en wanneer je maar wilt. In 2020 maakten we de eerste serie op basis van originele interviews uit de jaren 80 en andere bronnen in het archief. In totaal hebben we nu drie historische series op onze naam staan. We maakten de podcasts in samenwerking met RTV Drenthe die zorgde voor publicatie op hun site en in de verschillende podcastapps. Ook werden alle afleveringen in het radioprogramma Drenthe Toen uitgezonden.

De Hilte 11

'Ik schrok van de ontberingen die ze meegemaakt hadden. En dat hij het nooit verteld had.' Het leven van de Drentse boerenfamilie Nijboer uit Gieterveen verandert ingrijpend als de Tweede Wereldoorlog uitbreekt. Vier generaties van de familie Nijboer spreken hierover in de podcastserie De Hilte 11 - Oorlog op de Hondsrug.

Het Drents Archief en RTV Drenthe maakten een podcast over het aangrijpende verhaal van de familie Nijboer. In vijf delen wordt met oude en nieuwe interviews het verhaal van plattelandsgemeente Gieter in de oorlog verteld.

Twee series van vijf afleveringen

Kamp Schattenberg

Het is meer dan 70 jaar geleden dat de eerste boot met Molukse ex-KNIL-soldaten en hun gezinnen arriveerde in Nederland. De Nederlandse regering zou een oplossing vinden en tot die tijd, voor hooguit een halfjaar, konden ze hier wonen. Middenin Drenthe werd het voormalige kamp Westerbork omgetoverd tot een Moluks dorp met ruim 2500 inwoners. Met vaak meerdere gezinnen in één barak met heel dunne muren. Vier kinderen van toen vertellen in de vierdelige podcastserie over opgroeien in een woonoord ver van huis. Kamp Schattenberg is een podcast over saamhorigheid, heimwee, kattenkwaad, nachtmerries en een vernietigende brand.

Een serie van vier afleveringen

De Dorpsfabriek

Bijna elk dorp had vroeger een fabriek. Vaak een melk- of boterfabriek en op het Drentse platteland kwam je zelfs een betonfabriek tegen! In de podcast De Dorpsfabriek reist het Drents Archief langs vijf voormalige fabrieken in de gemeente Aa en Hunze.

Een van de fabrieken is Exportslachterij Udema in Gieter. Het geluid van de fabriekspijp van Udema schalde meerdere keren per dag door het dorp. Zo wisten de honderden arbeiders dat ze aan de slag moesten of dat hun dag erop zat. Nog altijd roept de fabriek veel herinneringen op.

Een serie van vijf afleveringen

Scan de QR-code om meer over deze podcasts te lezen

Pionieren voor het e-depot

Rosan Gortworst (29) uit Groningen werkt sinds mei 2021 als adviseur digitale informatie bij het Drents Archief. Ze werkt samen met diverse gemeentes om hun digitale archieven over te zetten naar een Drents e-depot. Dat klinkt ingewikkeld en dat is het ook een beetje. Rosan legt uit hoe de vork in de steel zit.

Het beschikbaar stellen van een e-depot is een dienst van het Drents Archief voor overheidsorganisaties. Volgens de wetgeving zijn overheden verplicht om zowel papieren als digitaal archief na twintig jaar (als de nieuwe Archiefwet in werking treedt na tien jaar) over te zetten naar een digitale bewaarplaats. Een schone taak voor Rosan en het projectteam, dat naast haar bestaat uit Bas, Alice, Bert en Ingeborg. Om het uit te leggen, maakt Rosan een mooie vergelijking. “Stel je hebt een papieren archief, dat met losse blaadjes in een doos ligt. Het ligt door elkaar en je wilt dit netjes op volgorde leggen. Dit wil je ook doen met digitaal materiaal, zoals filmpjes van vergaderingen of bijeenkomsten. Omdat dit een lastige klus is, adviseren en begeleiden wij gemeentes daarin. Vervolgens moeten ze de digitale informatie zelf goed geordend en toegankelijk aanleveren. Wij zetten dit over in ons systeem, waar het eeuwig wordt bewaard en waar iedereen het kan terugvinden.”

Het overzetten van systemen naar een e-depot is relatief nieuw

in Nederland. Daarom is het projectteam eerst begonnen met pilots om verschillende werkwijzen en systemen bij een aantal gemeentes te testen. Elke gemeente krijgt ongeveer drie pilots. In 2024 moet het uiteindelijke systeem live gaan. Rosan begint te glunderen als ze vertelt wat ze leuk vindt aan haar werk. “Het is echt pionierswerk, omdat je niet weet hoe iets gaat lopen. We bedenken samen een oplossing en kijken dan of het werkt. Momenteel zijn we bezig met het archief van de gemeente Borger-Odoorn. Zij hebben een papieren en een digitaal archief, dat noemen ze een hybride archief. We zijn nu aan het uitvogelen hoe we dit gaan aanpakken. Dit onderzoek maakt het interessant.”

Het projectteam heeft veel informatie van de gemeentes nodig om de processen te kunnen snappen. Rosan legt uit dat ze alles moeten weten over de systemen van de gemeentes en hoe zij werken. “Wij moeten weten waar wat staat, hoe titels aan bestanden worden gegeven. De ene werknemer slaat iets weer anders op dan de andere. Je praat

over tientallen jaren opslag en sommige gemeentes hebben wel tachtig systemen. Het is moeilijk om bij een digitaal archief de historie te zien, bij een papieren archief is dat gemakkelijker. Een hele puzzel dus!”

Het is duidelijk: voor deze functie moet je geduld hebben, van zoekklusjes houden en technisch zijn. Rosan grinnikt: “Het is grappig dat er in het projectteam meer vrouwen dan mannen zitten, terwijl het een heel technische klus is. Zelf heb ik veranderenmanagement gestudeerd en doe nu een traineeship informatiemanagement. Mijn werkzaamheden variëren van het onderhouden van contacten met gemeentes en het plannen van vergaderingen tot het schrijven van beleidsstukken en projectplannen voor pilots. Het e-depot is een grote verandering binnen het Drents Archief. Ik vind het heel interessant om te zien hoe iedereen reageert en het oppakt.”

.....
‘Het e-depot is een grote verandering binnen het Drents Archief’

PUBLIEKSACTIVITEITEN

VOOR IEDEREEN VAN 4 TOT 100

We organiseren met veel verschillende (culturele) partners het hele jaar door aansprekende activiteiten voor een divers publiek. Een paar dagen per jaar zijn de gezellige, leerzame Opa en Omadagen voor kleinkinderen en hun grootouders. Maar ook voor de wat meer ervaren onderzoekers en genealogen die meer willen weten, zijn er wetenschappelijke lezingen en cursussen tijdens de Maand van de Drentse Familiegesciedenis. Docenten komen aan hun trekken op de deskundigheidsbevorderingsmiddag en senioren nodigen we jaarlijks uit om actief deel te

nemen aan een speciaal programma via Gekleurd Grijs van Stichting Kunst & Cultuur. Toeristen en dagjesmensen kunnen gratis ons gebouw bekijken en de eigenwijze Bartje in het bijzonder. Verder werken we graag mee aan het Bevrijdingsfestival Assen, Open Joodse Huizen en Huizen van Verzet, het Internationaal Filmfestival Assen, het TT-festival, het Preuvenement, Open Monumentendag, Oktober Kindermaand en natuurlijk de Maand van de Geschiedenis.

FESTIVAL VAN DE DRENTSE GESCHIEDENIS

Oktober is sinds jaar en dag de Maand van de Geschiedenis. Als partner van de landelijke organisatie zijn wij in Drenthe de aanjager van de geschiedenismaand. Het Festival van de Drentse Geschiedenis betekent een gevarieerd en laagdrempelig programma aanbod voor jong en oud, van professionals en ervaren onderzoekers tot liefhebbers van een laagdrempelige historische ervaring. Er zijn workshops en lezingen maar ook theater, muziek en oud-Drentse hapjes. Ook de geschiedenisquiz in samenwerking met het Dagblad van het Noorden en de Drentse Historische Vereniging is nog elk jaar een doorslaand succes.

GEKLEURD GRIJS

Of het nu gaat om een kennismaking met kunst en erfgoed, deelname aan een workshop, een rondleiding in een museum of een bezoek aan een archief, theater of bioscoop: Gekleurd Grijs biedt senioren in Drenthe volop mogelijkheden om in actie te komen! Elk jaar organiseren we tijdens de Gekleurd Grijs-maand een activiteit, en bieden we een gezellige middag uit met een historisch tintje.

OPA EN OMADAGEN

Tijdens de Opa en Omadagen gaan kinderen met hun grootouders je in de vakantie op ontdekkingsreis in het oudste stukje van Assen. Elk jaar is er een ander aansprekend thema. Wat het decor is voor dit leuke familie-uitje? Het Drents Museum en het Drents Archief! Er is van alles te ontdekken op het gebied van kunst, muziek, geschiedenis en natuur. De Opa en Omadagen is een samenwerkingsverband tussen het Drents Archief, Drents Museum, Het Drentse Landschap en ICO Centrum voor Kunst & Cultuur.

DAG VAN DE DRENTSE FAMILIEGESCHIEDENIS

In januari staat genealogisch onderzoek bij ons centraal. Tijdens de Dag van de Drentse Familiegesciedenis helpen we onderzoekers op weg met hun voorouderonderzoek. We organiseren lezingen, workshops en andere activiteiten binnen een bepaald thema. Ook zetten we die dag altijd weer een interessante en verdiepende bron online die het stamboomonderzoek verrijken kan. Hierbij kun je denken aan vonnissen, notariële akten en akten die betrekking hebben op de Maatschappij van Weldadigheid.

OORLOGSDAGBOEK VAN DRENTHE

Originele bronnen zijn de basis voor prijswinnend educatief programma

Met ons interactieve, innovatieve Oorlogsdagboek van Drenthe op basis van originele egodocumenten duiken leerlingen in de levens van vijf jongeren in Drenthe die de Tweede Wereldoorlog echt hebben meegemaakt. Tijdens een bezoek aan het Drents Archief, of in een gastles op hun eigen school, brengen we leerlingen van groep 7 en 8 van de basisschool en klas 1 en 2 van het voortgezet onderwijs in contact met verhalen over de oorlog in Drenthe.

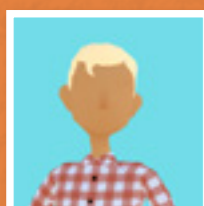

Multiperspectief

Studio Louter, content designers voor musea, gebruikte deze informatie en combineerde het met cartoons en de modernste Augmented Reality technieken tot een uniek educatief programma. Hiermee kruipen leerlingen als het ware in de huid van leeftijdsgenoten van toen, door zelf een dag uit hun leven te verbeelden en daar een stripverhaal van te maken.

TRUUS een joods meisje uit Hoogeveen. Ze overleeft de oorlog door onder te duiken.

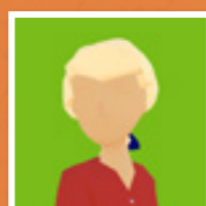
JO een boerenzoon uit Nieuwlande. In zijn huis wonen onderduikers.

BENNO een joodse jongen van 15 jaar uit Assen. In zijn dagboek schrijft hij over de natuur en zijn leven.

HARRY een hongervluchteling uit Den Haag. In De Wijk beleeft hij de mooiste tijd van zijn leven.

ANTJE de dochter van een NSB-er. Na de oorlog komt zij in kamp Westerbork terecht.

Archiefdozen vol informatie

Een team van vrijwilligers van het Drents Archief heeft in 2018 en 2019 uren tussen archiefdozen vol originele documenten uit de oorlog doorgebracht. Samen werkten ze een aantal dagen van de vijf hoofdpersonen in de oorlog uit. Hiervoor gebruikten ze persoonlijke documenten – dagboeken en memoires – en ander origineel authentiek materiaal zoals politierapporten, foto's en oude kranten. Zo zijn we veel te weten gekomen over Truus, Benno, Antje, Jo en Harry.

Prijzen

Het Oorlogsdagboek van Drenthe heeft verschillende nationale en internationale prijzen gewonnen waaronder een Comenius EduMedia-medaille, de zilveren award van de WorldMediaFestivals 2021 in Hamburg en goud bij de International Design Awards in de categorie Multimedia-interactive Media.

KORTJES

Schoolhoofd en fotograaf

Willem de Vries en Ben Schröer waren beide hoofd van de lagere school in respectievelijk Linde en Nieuw-Schoonebeek. Als amateurfotograaf deelden ze hun passie voor fotografie. Een bijzondere hobby in die tijd. Hun collectie van honderden foto's geven een prachtig inkijkje in het dagelijks leven in de periode van 1910-1940. De foto's zijn te bekijken én gratis te downloaden in de beeldbank van het Drents Archief.

Het kleinste archiefstuk

Misschien wel het kleinste document uit onze collectie is deze zakalmanak voor dames uit het jaar 1818. Het boekje is nog kleiner dan een bankpas en past perfect in een tasje of buideltje. Je kon er je afspraken in noteren en opzoeken hoe laat de postkoets vertrok. In Drenthe bestaat al bijna 140 jaar de Nieuwe Drentse Volksalmanak. De uitgave ontwikkelde zich van een almanak met gedichten, verhalen en Drentse wetenswaardigheden tot een jaarboek voor geschiedenis en archeologie.

Het langste archiefstuk?

Onlangs vroeg een van onze studieaantalbezoekers dit archiefstuk op. Een kaart, een blauwdruk uit 1910, van de spoorlijn Steenwijk – Oosterwolde. De lijn lag er tot 1962 en werd geëxploiteerd door de Nederlandsche Tramweg Maatschappij. We dachten dat dit wel eens het langste archiefstuk uit onze collectie kon zijn, aangezien de blauwdruk over de hele studieaantal-tafel werd uitgevouwen. Maar niet veel later vroeg dezelfde bezoeker een tweede blauwdruk aan, en die bleek nog net een stukje langer.

Een escaperoom waarbij archiefstukken een sleutelrol spelen, een Studio waar je een digitale strip kunt maken over de Tweede Wereldoorlog en een interactief speurneuzenspel in de kelder: wie denkt dat het Drents Archief niet geschikt is voor kinderen, heeft het mis. Educatied medewerker Marga Renkema-Schokker (37) uit Buitenpost ziet elke week leerlingen enthousiast vertrekken na een bezoek aan het archief.

‘Dit gaan ze onthouden’

We spreken Marga in de oude kelders van het Drents Archief, waar Operatie Sigismund plaatsvindt. Dit is vernoemd naar Sigismund van Heiden Reinestein. Hij speelde in de achttiende eeuw een opvallende rol in Drenthe. Wat die rol is ontdekken de leerlingen zodra ze in het werk van een echte archivaris stappen. “Op deze manier leren scholieren iets over de Drentse geschiedenis en begrijpen ze wat het Drents Archief doet. Door leerlingen op jonge leeftijd kennis te laten maken met onze organisatie maak je de drempel lager voor later, wanneer ze bijvoorbeeld bezig zijn met hun scriptie en op zoek zijn naar informatie. Daarnaast willen we laten weten wat er vroeger is gebeurd zodat je daarvan kan leren voor de toekomst. Een moreel besef bijbrengen, al klinkt dat wat zwaar”, lacht Marga. “We maken het leuk, zodat ze een bezoek aan het Drents Archief niet vergeten.”

Samen met haar collega Karin ontwikkelt Marga educatieve

programma’s die ze aanbieden aan basisscholen en middelbare scholen in Drenthe. De uitvoering nemen ze ook voor hun rekening, waarbij ze worden geholpen door een team van acht vrijwilligers. Marga vertelt dat er vóór corona dagelijks een schoolklas over de vloer kwam. Marga: “Dat zijn ongeveer 7500 leerlingen per jaar. Al deze leerlingen moeten worden opgevangen en begeleid in de tijd dat ze hier zijn. Soms hebben ze hulp nodig met het computerprogramma, hebben ze vragen over de inhoud van de les of weten ze niet waar de wc is. Gelukkig helpen onze vrijwilligers hierbij, dat is zo fijn! Ze zijn echt onmisbaar voor ons.”

Omdat het opvangen van schoolklassen fysiek moet gebeuren, werken Marga en Karin altijd op locatie. Marga: “Het begeleiden van leerlingen vind ik het leukste aspect van mijn werk, maar ik haal ook veel voldoening uit organiseren. Sinds twee jaar ben ik ook projectbegeleider bij het archief. Momenteel begeleid ik

zeven projecten, dus ik kan op dat gebied goed mijn ei kwijt.” Na een lerarenopleiding Geschiedenis en studie Kunstgeschiedenis te hebben afgerond begon Marga een carrière in het onderwijs. Deze hing ze snel aan de wilgen toen ze de vacature van educatiemedewerker in het Drents Archief zag. Inmiddels heeft ze er tien jaar opzitten en komen er wat haar betreft nog tien bij. Marga glimlacht als ze opsomt wat ze nog wil aanpakken. “De educatieruimte heeft vernieuwing nodig. Het is nu ingericht met achttiende-eeuwse decoraties, maar we gebruiken het ook als een moderne escaperoom dus dat matcht niet meer. Ik zou het nog spannender willen maken en het meer willen toespitsen op de toekomst: hoe kun je documenten het beste bewaren? Deze leerlingen moeten deze taak immers straks overnemen. Daarnaast zou ik wat meer willen doen met de Studio, waar we onder meer films vertonen. Plannen genoeg. Ik kijk uit naar de komende tien jaar.”

‘Een fijn team met acht vrijwilligers!’

EDUCATIE:

Geschiedenisles in een modern jasje

Leerlingen van het primair, voortgezet en hoger onderwijs kunnen bij het Drents Archief terecht voor tal van programma's over de Drentse geschiedenis. Zo laten we kleuters al spelenderwijs kennismaken met geschiedenis en termen als 'vroeger' en 'nu'. Ook ontdekken ze welk verhaal een foto kan vertellen en waarom we oude papieren bewaren in een archief. Voor hogere basisschoolklassen hebben we diverse interactieve speurtoetsen in onze educatieve kelder, die we sinds een aantal jaren ook kunnen inzetten als heuse escaperoom.

Maar niet alleen ontvangen we leerlingen in het Drents Archief, we gaan ook naar ze toe. Door middel van smartphoneroutes en lesprogramma's op locatie leren we leerlingen over de geschiedenis van hun dorp, stad of de provincie. Authentieke bronnen staan in deze programma's altijd centraal.

Operatie Sigismund

DRENTS ARCHIEF in cijfers

35

vrijwilligers

32

betaalde medewerkers

11+

strekkende kilometer depot

12.000

kaarten

1.225.000

foto's

5.934.498

digitale records in onze genealogische database

5.014.522

scans online

1.861.704

bereik op facebook

Colofon | Drents Archief Magazine 2022

Samenstelling en redactie:

Hilde Boelema, Karlijn Donders, Joke Wolff, Ellen van der Velds

Met tekstbijdragen van:

Heidi van Duren tekst en eindredactie, Corinne Rodenburg

Vormgeving:

Jolanda Schachtschabel, Buro1988 en Hein Brouwer, HeinOntwerpt

Met dank aan:

Rosan Gortworst, Marga Renkema-Schokker, Ferry Sieders, Ellen van der Velds, Joke Wolff

Dit magazine kwam tot stand dankzij subsidie van het Mondriaanfonds:

© Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden vervaelvoudigd zonder de voorafgaande toestemming van het Drents Archief.

'Door middel van onze archiefcollectie maken we connectie met ons publiek. Wij vertellen het verhaal van mensen, bedrijven, overheden:
kortom **het Verhaal van Drenthe!**'

DRENTS
ARCHIEF

Bezoekadres

Brink 4
9401 HS Assen

Contactgegevens

Telefoon: 0592-313523
E-mail: info@drentsarchief.nl

